

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף נז

למדנו במשנה - נשתברו רגליה:

הוא צנא דאינקורי: מעשה בסל של עופות שנשברו רגליהם, והובא לפני רבא. רבא בדק את העופות ב'צומת הגידין' והכשיר אותם. (צומת הגידין = מקום ברגל שבו מתרכזים 16 גידין ביחד).

אמר רב יהודה אמר רב: 'שמוטת יד בבהמה' אם הרגל הקדמית של הבהמה נשמטה ממקום חיבורה, כשרה (אבל 'שמוטת ירך' הרגל האחורית בבהמה טרפה). וכן שמוטת ירך בעוף טרפה. וכן שמוטת 'גף' (- הכנף) בעוף טרפה, כי חיישין שמא ניקבה הריאה כי הריאה נמצאת בין הצלעות, וכשנשמטת עצם הזרוע אנו חוששין שהריאה הסמוכה לה נקרעה.

ושמואל אמר תיבדק, וכן אמר ר' יוחנן תיבדק: הם חולקים על רב, וסוברים שבשמוטת כנף עושים בדיקה לריאה אם יש בה חור, ואם לא כשרה.

חזקיה אמר אין ריאה לעוף: והגמרא מיד תקשה על כך.

ור' יוחנן אמר יש לו, וישנה כעלה של וורד בין אנפים: היא דקה ואדומה ונמצאת בין הכנפיים של העוף.

קושיא: מאי אין ריאה לעוף? מה כוונת חזקיה בדבריו שאין לעוף ריאה? אם תאמר דברים כפשוטם, לא יתכן! כי אנו רואים שיש לו ריאה! אלא כוונתו שהעוף לא נטרף אם יש חור בריאה. אך קשה על כך מהברייתא שאמר לוי 'טרפות שמנו חכמים וכו'. הטרפות שאמרו חכמים בבהמה, אם הם ישנן בעוף גם הוא טרפה. ויש טרפה נוספת בעוף שאין בבהמה, שאם נשבר העצם של גולגולת העוף, אע"פ שלא ניקב הקרום של מוח, הוא טרפה. על כל פנים מדברי הברייתא מוכח שכמו שניקבה הריאה טרפה בבהמה, כך גם בעוף!

תירוץ: אלא אין לו לא לינפל וכו': אלא כוונת חזקיה שאם נפל עוף מהגג, לא צריך לבדוק את הריאה שלו. וכן אם נפל עוף לאש, לא צריך לבדוק את הריאה אם היא נהייתה ירוקה. ומאי טעמא שאין צריך? ביאר רב חנה הואיל ורוב הצלעות של העוף מגינות על הריאה.

קושיא: והא מדאמר ר' יוחנן 'יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפיים': כנ"ל. מכך שרבי יוחנן החולק על חזקיה אמר שיש לו ריאה וכו', משמע שחזקיה סבר שאין לו ריאה ממש!

תשובה: אלא אמרי במערבא משמיה דר' יוסי ברכי חנינא 'מדכריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרנגולין': מדברי חזקיה המכונה 'בריבי' (משום שהיה גדול בדורו), ניכר שהוא לא היה רגיל לאכול תרנגולים, ולכן לא הכיר את מבנה גופם... וזו לשון בדיחותא, והכוונה שחזקיה טעה.

הגמרא חוזרת לדברי רבי יהודה בשם רב, ומביאה דעה חולקת בשם רב:

אמר רב הונא אמר רב - שמוטת ירך בעוף כשרה.

אמר ליה רבה בר רב הונא לרב הונא: הרי רבנן שהגיעו מפומבדיתא אמרו שאמר רב יהודה בשם רב 'שמוטת ירך בעוף טרפה!' אמר לו רב הונא - בני, 'נהרא נהרא ופשטיה' = כל נהר הולך בזרם אחר. כלומר בכל מקום יש מנהג אחר. באמת רב סובר ששמוטת ירך בעוף כשרה, אך כשהוא הגיע לפומבדיתא וראה שהם נוהגים שהיא אסורה, הוא לא התיר אותה בפניהם, והם חשבו שהוא סובר שהיא טרפה, ולכן רב יהודה שהגיע מפומבדיתא אמר שהיא טרפה.

אזל רבי אבא: הלך רבי אבא ומצא את רב ירמיה בר אבא בודק עוף בצומת הגידין. אמר לו - מדוע אדוני צריך את כל זה? והרי רב הונא אמר בשם רב שמוטת ירך בעוף כשרה. אמר לו רב ירמיה - אני יודע מה שכתוב במשנה 'בהמה שנחתכו רגליה, מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה. וכן שניטל צומת הגידין' ואמר רב על המשנה הזו 'וכן בעוף!' ולכן אני בודק את צומת הגידין בעוף.

אי הכי קשיא דרב אדרב: אמר לו רבי אבא - אם כן קשה מדברי רב על דברי רב. כי מצד אחד רב הונא אמר בשם רב שמוטת ירך בעוף כשרה, ומצד שני רב אמר אם ניטל צומת הגידין בעוף טרפה. שתק רבי ירמיה. אמר לו רבי אבא - אולי יש

הבדל בין שמוטה לחתוכה. דהיינו בשמוטה כשרה ובחתוכה טרפה. אמר לו רבי ירמיה - וכי אתה צריך לפרש את דברי רב? הרי רב בעצמו אמר כך בפירוש 'שמוטה כשרה חתוכה פסולה. ואל תתפלא על הדבר, שהרי אם חותך את העוף במוקם מסויים הוא מת, ואם חותך אותו במקום אחר הוא חי'. ולכן גם יש הבדל בין נשמת לנחתך.

כי סליק ר' אבא: כשעלה רבי אבא לארץ ישראל, הוא פגש את רבי זירא שיושב ואומר 'אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף טרפה'. אמר לו רבי אבא - חיי אדוני! מיום שעלה אדוני לכאן לארץ ישראל, הוזקקנו לשאול את רב הונא על שמוטת ירך בעוף, והוא אמר לנו שהיא כשרה. וגם פגשתי את רבי ירמיה בר אבא שישב ובדק בצומת הגידין, והקשתי לו מדברי רב כנ"ל, ובסוף התברר שרב מחלק בין שמוטה לחתוכה, ששמוטה כשרה וחתוכה פסולה. ואתה מה יש בידך ששמעת בעניין? אמר לו רבי זירא - כך אמר רב חייא בר אשי אמר רב 'שמוטת ירך בעוף טרפה'!

ממשיכה הגמרא:

וכן אמר ר' יעקב בר אידי א"ר יוחנן שמוטת ירך בעוף טרפה. ואמר ר' יעקב בר אידי אילמלי וכו': אם היה רבי יוחנן במקום שבו הורו החברים להתיר, הוא לא היה אפילו נותן רמז לאסור. כי אמר רבי חנינא בשם רבי 'שמוטת ירך בעוף כשרה'. ותרנגולת היתה לו לרבי חנינא שנשמטה ירך שלה, והביאה לפני רבי והתירה לו, והוא מלח אותה כדי שתשאר ימים רבים, והוא היה מראה אותה לתלמידים ואומר להם 'זה התיר לי רבי! זה התיר לי רבי!'

הגמרא מסכמת:

ולית הלכתא ככל הני שמעתתא: אין הלכה ככל הדברים שנאמרו, אלא הלכה ששמוטת ירך בעוף טרפה. כמו שאמר ריב"ל. ששאל רבי יוסי בן נהוראי את ר' יהושע בן לוי - אם יש נקב בקנה, באיזה גודל של נקב טרפה? אמר לו ריב"ל - משנה שלמה שנינו 'עד כאיסר האיטלקי'. אמר לו רבי יוסי - והלא רחל אחת היתה בשכונתנו שניקב קנה הנשימה שלה, ועשו לנקב כיסוי מחתיכת קנה, והיא נשארה בחיים.

אמר לו ריב"ל - ועל זה אתה סומך? והלא הלכה רווחת בישראל 'שמוטת ירך בעוף טרפה!' ואעפ"כ תרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שנשמטה ירך שלה, ועשו לה שפופרת של קנה להחזיק את הירך שנשמטה והיא נשארה בחיים. אלא מה יש לך לומר כדי להסביר את המקרה של התרנגולת? שאמנם היא המשיכה לחיות אבל רק עד י"ב חודש, ולכן היא עדיין נחשבת טריפה. וכך גם נסביר את המקרה של רחל, שאמנם היא המשיכה לחיות אבל לא יותר מיב' חודש ולכן היא טריפה. עד כאן דברי ריב"ל.

*

אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא שעסקן בדברים היה: מתעסק לבדוק דברים. והוא עשה פעולה, בכדי להוכיח שלא כדעת רבי יהודה. שהיה רבי יהודה אומר אם ניטלה הנוצה של התרנגולת, היא טרפה. ותרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שניטלה נוצה שלה, והוא הניח אותה בתנור שלא תצטנן, וכיסה אותה במטלית של צורפי נחושת שהיא חמה, והתרנגולת הצמיחה כנפיים גדולות יותר מהראשונות.

קושיא: ודלמא קסבר רבי יהודה: אין הוכחה שלא כדעת רבי יהודה. כי יתכן ורבי יהודה סובר שבעל חי טרפה יכול להשביח למרות שלבסוף הוא ימות. **תירוץ: אם כן במידי דמיטרפא וכו'!** לא מסתבר שבדבר עצמו שבו היא נעשית טרפה, היא תשביח! ולכן אם היא הצמיחה כנפיים יותר מן הראשונות בהכרח שהיא לא נעשית טרפה בגלל שניטלו הכנפיים שלה.

שאלה: מאי עסקן בדברים? למה קראו לו כך בתחילה? **תשובה:** אמר רב **משרשיא:** נאמר בספר משלי "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, אשר אין לה קצין שוטר ומושל, תכין בקיץ לחמה". אמר רבי שמעון בן חלפתא אני אלך לבדוק אם באמת אין לה מלך. הלך בתקופת תמוז אל קן של נמלים, הנמלים אוהבים צל ושונאים חום. פרס את הגלימה שלו על קן של נמלים, יצאה נמלה אחת מהקן, והוא עשה בה סימן. הנמלה ראתה שיש צל נכנסה וסיפרה לחברותיה, יצאו הנמלים החוצה, ואז רבי שמעון בן חלפתא הרים את הגלימה שלו ואור השמש חזר להאיר על הארץ. נפלו כל הנמלים על הנמלה שאותה הוא סימן, והרגו אותה

על ששיקרה עליהם. אמר רבי שמעון בן חלפתא מוכח שאין לה מלך, כי אם היה להם מלך וכי הם לא היו צריכים לבקש ממנו רשות להרוג את הנמלה?!

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מה ההוכחה? אולי המלך של הנמלים היה איתם?

אי נמי הרמנא דמלכא הוו נקיטי: אולי היה להם חוק שכל המהתל בחבירו הורגים אותו.

אי נמי בין מלכא למלכא הוה: אולי היתה זו תקופה שבין המלכים, דהיינו שמת המלך הראשון של הנמלים ועדיין לא קם מלך חדש, ובתקופה כזו אכן 'איש הישר בעיניו יעשה' כמו שהיה בתקופת השופטים!

אלא סמוך אהימנותא דשלמה: אלא צריך לסמוך על נאמנותו של שלמה המלך, כי הוא אמר זאת ברוח הקודש.